

Srbija treba da sredi svoju energetska politiku i to ne samo zbog pregovora sa EU već zato što je to potreba svih građana i građanki. Troškove pogrešne energetske politike plaćamo velikim subvencijama koje odlaze na spaljivanje fosilnih goriva, ali i posredno kroz troškove zaštite životne sredine, socijalne i zdravstvene zaštite.

Evropska unija jedan je od najvećih potrošača energije na svetu i njen energetska sektor ima veliki uticaj na sve segmente privrede i društva. Transformacija energetska sektora prati viziju Evropske unije, koja podrazumeva drastično povećanje učešća obnovljivih izvora energije u energetska miksu i unapređenje energetska efikasnosti kako bi se osigurala stabilnost snabdevanja energijom za privredu i građane po prihvatljivim cenama, uz očuvanje životne sredine i smanjenje emisije štetnih gasova.

U okviru procesa pristupanja Srbije Evropskoj uniji, energetska politika pokrivena je poglavljem 15, koje obuhvata pravne propise u oblasti regulisanja minimalnih propisanih zaliha nafte, otvorenosti tržišta električne energije i gasa, uspostavljanje regulatornih tela, kao i nuklearna bezbednost i zaštita od rizika. Poboljšanje energetska efikasnosti, kao i uvođenje obnovljivih izvora energije, takođe su integralni deo Poglavlja 15, koje je usko povezano i sa 20 - 20 - 20 strateškim energetska ciljevima Evropske unije (Videti Bilten broj XXXVI). Integracija zemalja Zapadnog Balkana u jedinstveno energetska tržište Evropske unije ostvaruje se pod vođstvom Energetska zajednice, međunarodne organizacije osnovane 2005. godine, koja trenutno okuplja devet država potpisnica iz Crnomorskog regiona i regiona Zapadnog Balkana. Potpisivanjem Ugovora o osnivanju Energetska zajednice, države potpisnice obavezale su sa na usvajanje i primenu zakonodavstva EU u oblasti energetike.

Šta kaže EU?

U ovogodišnjem Izveštaju Evropske komisije za Srbiju, u delu vezanom za Poglavlje 15 navodi se da je Srbija umereno pripremljena na polju energetska politike. U odnosu na prethodni Izveštaj iz 2016. na polju energetska politike napravljen je određeni napredak. Kada birokratski rečnik prevedemo u jezik brojeva, ocena bi bila trojka, što znači da smo ostvarili neki napredak, ali nikako i zadovoljavajući. U Izveštaju se navodi da je delimični napredak ostvaren na polju nuklearne sigurnosti, kao i u oblasti promocije investiranja u obnovljive izvore energije i energetska efikasnost. Glavne preporuke ostale su slične onima iz Izveštaja iz 2016. godine: da se u potpunosti sprovedu reformska mere povezivanja u sektoru energetike; da se ostvari potpuno razdvajanje energetska delatnosti Srbijagasa, uz jačanje ljudskih kapaciteta, kao i one koje se odnose na dalje promovisanje ulaganja u energetska efikasnost i obnovljive izvore energija.

Da bismo uopšte mogli da otvorimo pregovore u ovom poglavljju, neophodno je da prethodno

ispunimo i merila koje je EU postavila za njegovo otvaranje. Jedno od dva merila jeste razdvajanje delatnosti u gasnom sektoru, kako bi pravni propisi Evropske unije u oblasti unutrašnjeg tržišta u potpunosti bile sprovedene. Šta to zapravo znači? Od Srbije se očekuje da se odvajanjem delatnosti transporta i distribucije gasa stvore uslovi za neometano tržište gasa i slobodan pristup transportnoj mreži svim snabdevačima gasom. Izveštaj za Srbiju za 2018. godinu, kao i Godišnji izveštaj o implementaciji Energetske zajednice, govore da u pogledu ovog merila nije ostvaren napredak.

Obaveza razdvajanja delatnosti nije novijeg datuma, te nije bila predviđena samo Trećim energetske paketa već predstavlja set obaveza iz prethodnog, Drugog paketa. Budući da Akcioni plan, kojim je razdvajanje delatnosti bilo predviđeno do juna 2016. godine, nije urodio plodom, uoči sastanka Saveta ministara Energetske zajednice u Sarajevu razmatrane su sankcije protiv Srbije.

Novi Akcioni plan, kojim se aktivnosti na planu razdvajanja delatnosti transporta i distribucije gasa pomeraju za maj 2017. godine, usvojen je uoči sastanka Saveta ministara. Savet ministara usvojio je Odluku kojom se Srbiji nalaže da, u saradnji sa Sekretarijatom Energetske zajednice, preduzme sve potrebne mere da ukloni smetnje punoj primeni pravnih propisa EU. I pored toga, u najnovijem Izveštaju Energetske zajednice, konstatuje se da novog pomaka u razdvajanju delatnosti u sektoru gasa nije bilo.

Količina minimalnih rezervi nafte i naftnih derivata drugo je ključno merilo za otvaranje Poglavlja 15, za šta je potrebno da se prethodno uskladimo s važnim pravnim propisom EU. U skladu sa ovim pravnim propisom, Republika Srbija se obavezala da, najkasnije do 1. januara 2023. godine, obezbedi rezerve nafte i naftnih derivata za minimum 90 dana nesmetanog korišćenja. Početkom 2018. godine rezerve su bile dovoljne za 18 dana prosečne dnevne potrošnje. Ova brojka je i dalje daleko od zacrtanog cilja, ali je ipak mali pomak u odnosu na izveštaj iz 2016. kada su rezerve bile dovoljne za 14 dana prosečne dnevne potrošnje nafte i naftnih derivata.

Kada govorimo o obnovljivim izvorima energije, do 2020. Srbija bi trebala da dostigne cilj – da 27% ukupne potrošene energije bude iz obnovljivih izvora energije. Prema poslednjim dostupnim podacima iz 2015, 21,8% ukupne energije je dolazilo iz obnovljivih izvora. U planu su ulaganja u izgradnju vetroturbina, ali ta ulaganja nisu dovoljna da se dostigne zacrtani cilj od 27%.

Zabrana zapošljavanja u javnom sektoru dodatno je povećala nedostatak kapaciteta vladinih agencija za energetiku i nuklearnu sigurnost. Kapaciteti Agencije za energetiku nisu dovoljni da bi se ispunili svi predviđeni ciljevi u okviru Trećeg energetske paketa; potrebno je broj zaposlenih povećati s trenutnih 38 na 56 do 2020. godine. Broj stalno zaposlenih u Agenciji

za zaštitu od jonizujućeg zračenja i nuklearnu sigurnost, takođe je nedovoljan. Trenutno su 24 osobe stalno zaposlene, što je prema Izveštaju EK nedovoljno za nesmetano funkcionisanje agencije. Dodatni problem predstavlja finansiranje Agencije, jer trenutni budžet nije dovoljan da podrži sve predviđene aktivnosti, a tek je potrebno da se dodatne inspekcijske funkcije prenesu u nadležnost Agencije za nuklearnu sigurnost.

Izveštaj navodi i postojanje nedovoljnih kapaciteta i na polju energetske efikasnosti. U decembru 2016. godine Srbija je usvojila Treći akcioni plan energetske efikasnosti.

Dosadašnji napredak u ovom polju svodio se većinom na promociju ulaganja u energetske efikasnosti i sporadični pristup ovom pitanju, a sistemska rešenja su izostala. U Izveštaju za Srbiju navodi se da je potrebno da se povećaju administrativni kapaciteti na svim nivoima. Srbiji nedostaje sistematsko rešenje finansiranja, kako bi se dugoročno implementirale mere energetske efikasnosti.

Analizom ovogodišnjeg Izveštaja Evropske komisije, dolazi se do zaključka da je ostvaren minimalni napredak, ali da i do samog otvaranja Poglavlja 15 ima još puno posla, a još više posla će nas čekati nakon otvaranja. Nedostatak kapaciteta skoro svih institucija je očigledan. Srbija treba da sredi svoju energetske politiku i to ne samo zbog pregovora sa EU već zato što je to potreba svih građana i građanki. Troškove pogrešne energetske politike plaćamo velikim subvencijama koje odlaze na spaljivanje fosilnih goriva, ali i posredno kroz troškove zaštite životne sredine, socijalne i zdravstvene zaštite.

Izvor: bos.rs